

สรุปผลการดำเนินงาน โครงการติดตามและประเมินผลการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค

โรคพิษสุนัขบ้า โรคปากและเท้าเปื่อย และโรคเฮอร์ปิกเซพติซีเมีย ประจำปี 2562

ผลการดำเนินงาน

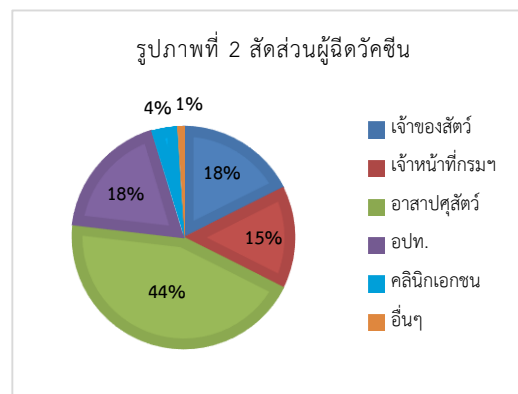
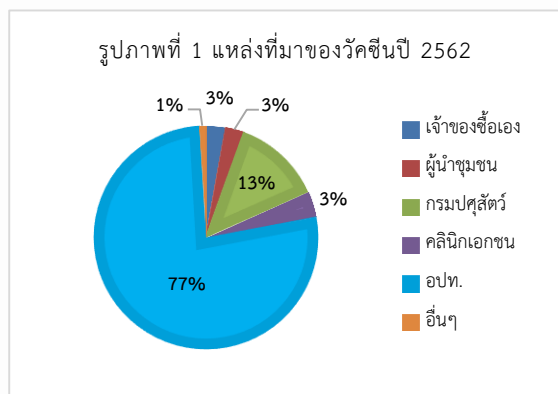
การดำเนินงานโครงการอยู่ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึง เดือนกันยายน 2562 ซึ่งเป้าหมายวัคซีนหลักที่ทำการติดตามและประเมินผลการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคในครั้งนี้ คือ โรคพิษสุนัขบ้า โรคปากและเท้าเปื่อย และโรคเฮอร์ปิกเซพติซีเมีย โดยสามารถสรุปแยกเป็นภาพรวมรายละเอียดพื้นที่ปศุสัตว์ได้ดังนี้

พื้นที่ปศุสัตว์เขต 5

ดำเนินการทำแบบสอบถามใน 2 จังหวัด จังหวัดละ 2 อำเภอ ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง และแม่ฮอน จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่สาย และแม่ฟ้าหลวง (เป็นอำเภอที่พบการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าเมื่อปี พ.ศ. 2561)

1. การดำเนินงานฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

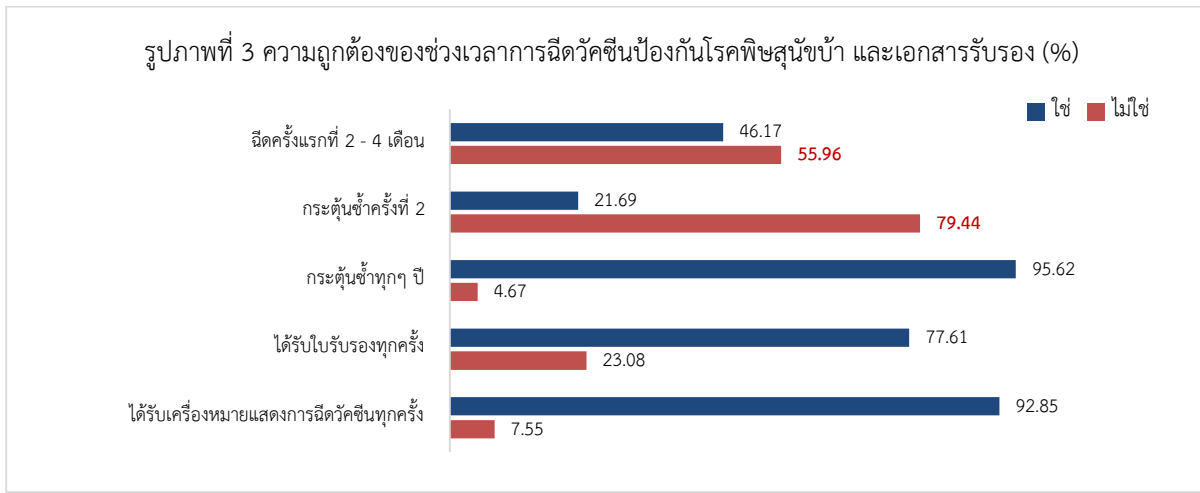
จากการสุ่มติดตามการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันพิษสุนัขบ้าพื้นที่ปศุสัตว์เขต 5 ในเจ้าของสัตว์รวมทั้งสิ้น 107 ราย เลี้ยงสุนัข 46 ราย เลี้ยงแมว 23 ราย เลี้ยงทั้งสุนัขและแมว 38 ราย พบสุนัข 177 ตัว ฉีดวัคซีนแล้ว 161 ตัว (90.96%) แมว 107 ตัว ฉีดวัคซีนแล้ว 86 (80.37%) สาเหตุที่ทำให้สัตว์บางส่วนไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าส่วนใหญ่เนื่องจาก สัตว์มีอายุน้อย ลักษณะการเลี้ยงส่วนใหญ่ (76.20%) เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตลอดเวลา ไม่มีการจำกัดพื้นที่

จากการทำแบบสอบถามพบว่าเจ้าของสัตว์ 40 ราย (18% ของการสอบถาม) เจ้าของสัตว์เป็นผู้ดำเนินการฉีดวัคซีนเอง จึงได้ทำการสอบถามความถูกต้องของการฉีดวัคซีนปรากฏว่า มีเจ้าของสัตว์ที่ดำเนินการถูกต้องคือ ฉีดวัคซีนเข้าบริเวณใต้ผิวหนัง ปริมาณ 1 ซีซี เช็ดทำความสะอาดบริเวณที่ฉีดด้วยแอลกอฮอล์ และเปลี่ยนหัวเข็มทุกครั้ง จำนวน 11 ราย (27.50%)

1.1 ความถูกต้องของช่วงเวลาการฉีดวัคซีน และการกระตุ้นภูมิคุ้มกัน

พบว่าเจ้าของสัตว์ 61 ราย (55.96%) ไม่ได้ดำเนินการฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้าให้สัตว์ในช่วงอายุ 2 - 4 เดือน และ 85 ราย (79.43%) ไม่ได้ดำเนินการฉีดวัคซีนกระตุ้นซ้ำหลังจากฉีดเข็มที่ 1

1.2 ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า

ดำเนินการสอบถามจำนวน 7 ข้อ จากการประมวลผลพบว่าเจ้าของสัตว์เลี้ยงมีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าดี มาก (ค่ากลางของข้อมูลตอบถูกต้องอยู่ที่ 6 ข้อ คิดเป็น 85.71%) คำถามที่พบว่าเจ้าของสัตว์มีความเข้าใจที่คาดเคลื่อน ได้แก่เจ้าของสัตว์ที่คิดว่าสัตว์ที่ป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้ามีอาการดุร้ายเท่านั้น จำนวน 44 ราย (42.31%)

คำถามความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า	ตอบถูก (ร้อยละ)	ตอบผิด (ร้อยละ)
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิดสามารถป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้ ใช่หรือไม่	67.62	32.38
สุนัข/แมวที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้าจะต้องมีอาการดุร้ายเท่านั้น ใช่หรือไม่	57.69	42.31
อาการของโรคพิษสุนัขบ้าที่ท่านทราบเป็นอย่างไร	90.20	9.80
เมื่อสัตว์เป็นโรคพิษสุนัขบ้าแล้วสามารถรักษาให้หายขาดได้ใช่หรือไม่	79.41	20.59
เชื้อโรคพิษสุนัขบ้าแพร่เชื้อผ่านทางน้ำลายใช่หรือไม่	91.09	8.91
หากท่านถูกสุนัข/แมวไม่ทราบประวัติกัดหรือข่วนผิวหนังจนมีเลือดออก ท่านจะ ไปพบแพทย์ทันที ใช่หรือไม่	93.33	6.67
กรณีวัว หรือ หมู ถูกสุนัขที่คาดว่าป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด แล้วตาย ท่านจะนำมา รับประทานใช่หรือไม่	86.67	13.33

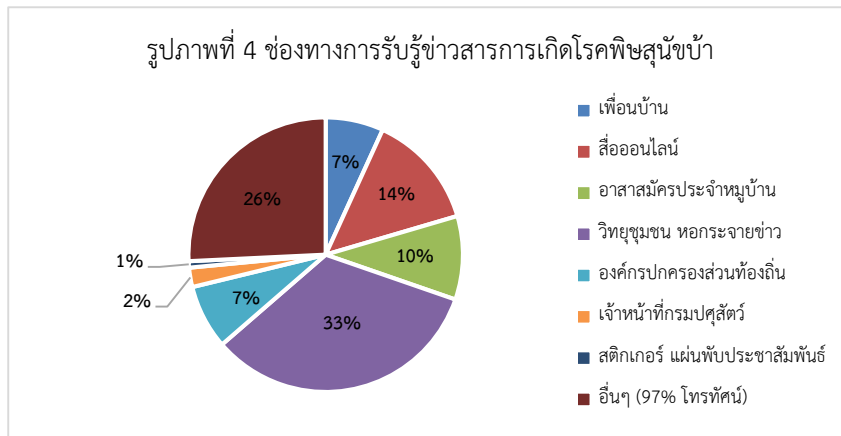
1.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายพื้นฐานของ พรบ.โรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2558

ดำเนินการสอบถามจำนวน 3 ข้อ จากการประมวลผลพบว่าเจ้าของสัตว์เลี้ยงมีความรู้เกี่ยวกับ กฎหมาย พื้นฐานของ พรบ.โรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ.2558 ในระดับดี (ค่ากลางของข้อมูลตอบถูกต้องอยู่ที่ 2 ข้อ คิดเป็น 66.67%) โดยมีเจ้าของสัตว์ประมาณ 50% ที่ไม่ทราบว่าหากไม่นำสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และหากไม่แสดง เครื่องหมายว่าสัตว์ได้รับการฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้า (tag ห้อยคอ) ถือเป็นการกระทำผิดกฎหมาย และต้องเสียค่าปรับ

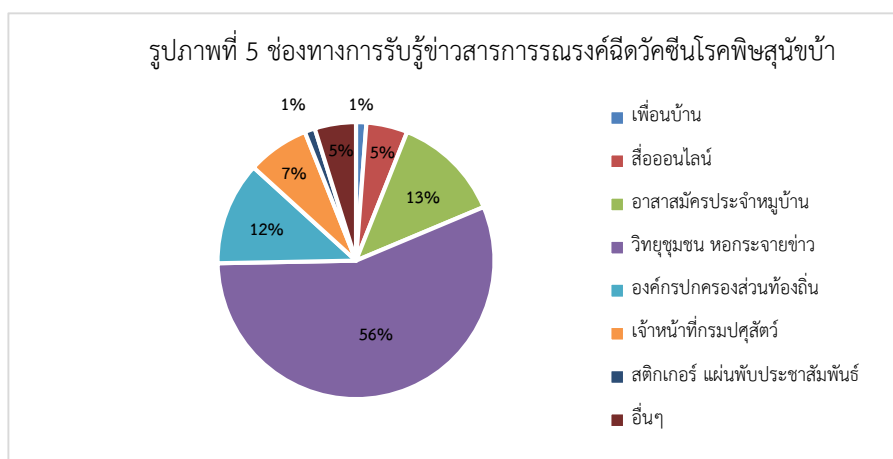
คำถามความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ พรบ.โรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2558	ทราบ (ร้อยละ)	ไม่ทราบ (ร้อยละ)
หากไม่นำสุนัข หรือแมว ไปฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้าถือว่าเจ้าของสัตว์ทำผิดกฎหมาย และต้องเสียค่าปรับ	49.53	50.47
ผู้ฉีดวัคซีนจะต้องเป็นนายสัตวแพทย์ สัตวแพทย์ และผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์เท่านั้น	70.48	29.52
หากไม่แสดงเครื่องหมายว่าสัตว์ได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว (tag ห้อยคอ) ถือว่าผิดกฎหมาย และต้องเสียค่าปรับ	53.27	46.73

1.4 ข่าวสารการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า และข่าวสารการรณรงค์ฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้า

จำนวนเจ้าของสัตว์ 107 ราย เคยได้รับข่าวสารการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า 84 ราย (78.50%) ไม่เคยได้รับข่าวสารการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า 23 ราย (21.50%) โดยผู้ที่เคยได้รับข่าวสาร ได้รับข้อมูลผ่านช่องทางต่อไปนี้

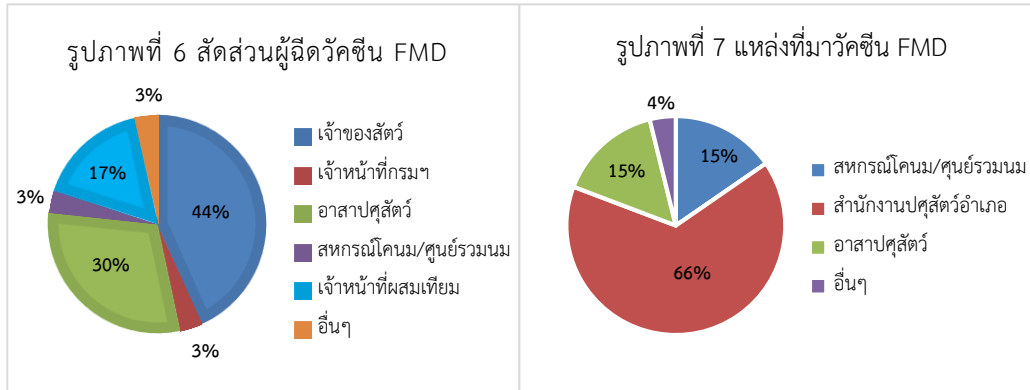
จำนวนเจ้าของสัตว์ 107 ราย เคยได้รับข่าวสารการรณรงค์ฉีดวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้า 106 ราย (99%) โดยผู้ที่เคยได้รับข่าวสาร ได้รับข้อมูลผ่านช่องทางต่อไปนี้

2. การดำเนินงานฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย และโรคคอบวม

2.1 การดำเนินงานฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย

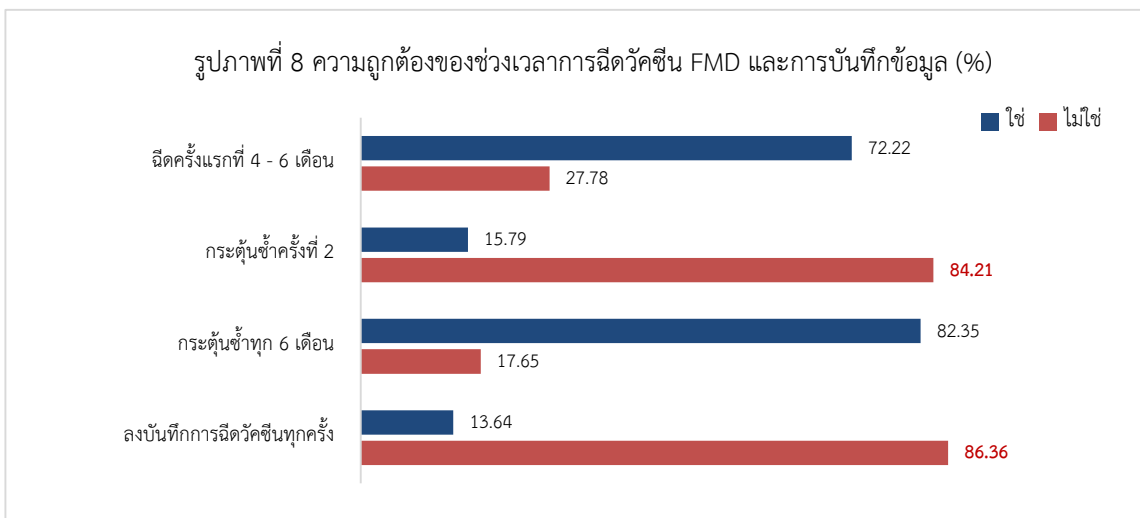
จากการสุ่มติดตามการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคปากและเท้าเปื่อยในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 5 ในเกษตรกรรวมทั้งสิ้น 36 ราย โคเนื้อ 22 ราย โคนม 2 ราย กระบือ 13 ราย แพะ 1 ราย ฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย 30 ราย (83.33%)

จากการทำแบบสอบถามพบว่าเจ้าของสัตว์ 19 ราย (17%) เจ้าของสัตว์เป็นผู้ดำเนินการฉีดวัคซีนเอง จึงได้ทำการสอบถามความถูกต้องของการฉีดวัคซีนปรากฏว่า มีเจ้าของสัตว์ที่ดำเนินการถูกต้องคือ ฉีดวัคซีนเข้าบริเวณใต้ผิวหนัง ปริมาณ 2 ซีซี เช็ดทำความสะอาดบริเวณที่ฉีดด้วยแอลกอฮอล์ และเปลี่ยนหัวเข็มทุกครั้งจำนวน 1 ราย (9.1%)

2.1.1 ความถูกต้องของช่วงเวลาการฉีดวัคซีน และการกระตุ้นภูมิคุ้มกันโรคปากและเท้าเปื่อย

พบว่าเจ้าของสัตว์ 16 ราย (84.21%) ไม่ได้ดำเนินการฉีดวัคซีนกระตุ้นซ้ำหลังจากฉีดเข็มที่ 1 และ 19 ราย (86.36%) ไม่ได้ดำเนินการจดบันทึกข้อมูลการฉีดวัคซีน

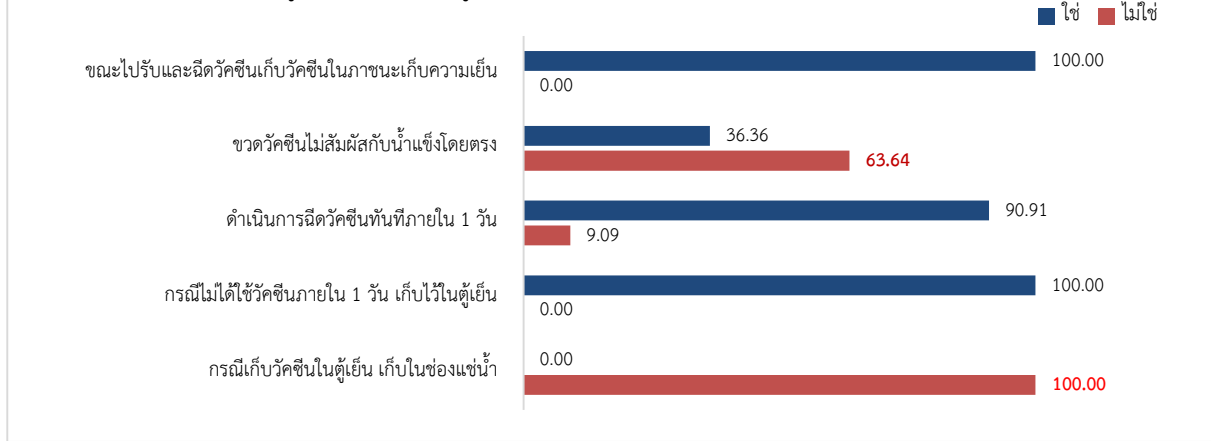
2.2 การดำเนินงานฉีดวัคซีนป้องกันโรคคอบวม

จากการสุ่มติดตามการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคคอบวมในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 5 ในเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือรวมทั้งสิ้น 12 ราย ฉีดวัคซีนป้องกันโรคคอบวม 2 ราย (16.67%) ดำเนินการฉีดโดยอาสาปศุสัตว์

3. ระบบห่วงโซ่ความเย็นในกรณีที่เกษตรกรเคยรับวัคซีนมาดำเนินการฉีดเอง

เจ้าของสัตว์ และเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์เคยรับวัคซีนมาดำเนินการฉีดเอง จำนวน 11 ราย (40.74%) และไม่เคยรับวัคซีนมาดำเนินการฉีดเอง จำนวน 16 ราย (59.26%) ผู้ที่เคยรับวัคซีนมาดำเนินการฉีดเองมีการปฏิบัติดังนี้

รูปภาพที่ 9 ความถูกต้องของระบบห่วงโซ่ความเย็นของเกษตรกร (%)

4. ทักษะการฉีดวัคซีนและการฉีดวัคซีน

เกษตรกรดำเนินการตอบแบบสอบถามจำนวน 125 ราย พบว่าส่วนใหญ่ (123 ราย) คิดว่าการทำวัคซีนเป็นสิ่งจำเป็น และ 63.33% มีความคาดหวังและเข้าใจว่าวัคซีนจะสามารถป้องกันโรคได้ 100% และ 30.83% คิดว่าเมื่อฉีดวัคซีนให้สัตว์แล้ว สัตว์ยังสามารถเป็นโรคนั้นได้ แต่อาการจะไม่รุนแรงเท่ากับตัวที่ไม่ได้ดำเนินการฉีดวัคซีน

5. ความพร้อมกรณีหน่วยงานรัฐไม่ได้สนับสนุนวัคซีน

เกษตรกร 66 ราย (54.10%) สามารถหาซื้อวัคซีนเพื่อฉีดป้องกันโรคในสัตว์ได้เองกรณีไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และ 73 ราย (60.83%) สามารถฉีดวัคซีนให้สัตว์เองได้กรณีที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการฉีดให้ แต่ส่วนใหญ่ 106 ราย (86.18%) ยังมีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ หรืออาสาปศุสัตว์เป็นผู้ที่เหมาะสมในการฉีดวัคซีนให้แก่สัตว์ โดย 35 ราย (81.40%) ให้เหตุผลว่าเนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์และความชำนาญ

6. ความพึงพอใจและการประชาสัมพันธ์

เกษตรกร 80 ราย (65.57%) รู้สึกพึงพอใจอย่างมากกับกิจกรรมการณรงค์ให้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคในสัตว์ และเกษตรกรมีความเห็นว่าช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุดคือหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน โดยอยากให้กรมปศุสัตว์เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านทางช่องทางดังกล่าว